

We zoeken weer naar de zondebok

Toen de helft van de Nederlandse bevolking op zondagavond 3 februari 2008 op SBS6 keek hoe Peter R. de Vries Joran van der Sloot ontmaskerde, besefte regisseur Joachim Robbrecht dat er definitief iets was veranderd in Nederland. De tijd van het zoeken naar eenduidige antwoorden en het vinden van een zondebok was weer aangebroken. "Vorbij was de postmoderne relativering," zegt Robbrecht. "We willen weer de absolute waarheid, zonder nuancering."

Joachim Robbrecht (Gent, 1979) is als Vlaming gefascineerd door de zoektocht van Nederlanders naar hun identiteit. Eerder maakte hij de voorstellingen *Van Gogh, leven en werk* (2006), *IVOC!* (2008) en onlangs schreef hij de tekst *Venlo*, over de onderbuikgevoelens van de Nederlander, voor een productie van theatercollectief Wunderbaum. Nu regisseert hij in het kader van TA2, een samenwerking tussen Theater Frascati en Toneelgroep Amsterdam, het zelf geschreven *Het Rashomon-effect* (naar de film van Akira Kurosawa, 1950).

Het Rashomon-effect is een term uit de antropologie: waarnemers van dezelfde gebeurtenis blijken in staat substantieel uiteenlopend, maar even plausibel verslag te kunnen doen. Een gegeven dat niet valt te rijmen met de menselijke behoefte aan duidelijkheid. Robbrecht: "Als je tegenwoordig de televisie aanzet, zie je heel veel krimi's, *Opsporing verzocht*, Peter R. de Vries. Het heeft allemaal met onze obsessie met het achterhalen van de waarheid te maken. En met het vin-

den van een zondebok."

Robbrecht maakt nu een theatrale *whodunit* van deze op hol geslagen fascinatie. Archetypen uit krimi's zijn de personages: de rechercheur, de knappe blondine, de eenzame boswachter, de hoteleigenaar, de helderziende, en natuurlijk de misdaadjournalist. In een open kubus van whiteboards gaat ieder op zoek naar de waarheid achter een gruwelijke moord. De rechercheur geeft een college waarheidsvinding: het draait om de feiten. De misdaadjournalist komt met zijn eigen versie van het verhaal. En hoe meer getuigen worden gehoord, hoe meer twijfel er ontstaat over de dader. Wat is de waarheid?

"Eigenlijk gaat het niet eens om het achterhalen van de waarheid. Wat de mens echt boeit, is het circus rond de moraal. De zoektocht, het aanwijzen van de zondebok, de mens heeft er behoefte aan. Als alles 'een beetje waar is', is er geen drama. We hunkeren naar theatraliteit," observeert Robbrecht.

Het past volgens Robbrecht in andere maatschappelijke tendensen van de afgelopen jaren. "Ik denk dat de omslag zich voordeed na 11 september 2001. In de periode van verarring daarna kwam de queeste naar waarheid, normen en waarden en duiding op gang. Dat ging gepaard met de opkomst van Wilders, nieuw conservatisme, het opgeklopte debat over allochtonen en de theatralisering van het publieke debat." Robbrechts *Rashomon-effect* is een combinatie van dramatische horror, krimi-suspense en persiflages van tv-programma's als *Het*

Zesde Zintuig, *De Rode Kamer* en *Peter R. de Vries*. "We hebben allemaal blijkbaar collectief besloten naar die uitzending van Joran van der Sloot te kijken. Het was een theatraal hoogtepunt, waar we best aan voorbij hadden kunnen gaan."

Volgens Robbrecht ontstaat er totale verbijstering als de waarheid niet boven tafel komt. Het Rashomon-effect veroorzaakt paniek. Te veel versies van hetzelfde verhaal kan de hedendaagse mens niet aan. In zijn voorstelling laat Robbrecht het de helderziende hotelvrouw treffend zeggen. "Wij zijn de spanningsboog van een gemiddelde detectiveserie gewend. Een klein dwaalspoor kunnen we nog wel aan, maar uiteindelijk moet iemand het toch hebben gedaan?!"

LORIANNE VAN GELDER

Theatrale whodunit over Rashomon-effect van Joachim Robbrecht

Het Rashomon-effect: van 21 tot en met 30 januari in Theater Frascati www.toneelgroepamsterdam.nl

Marleen Scholten in *Het Rashomon-effect* van Joachim Robbrecht.

FOTO TONEELGROEP AMSTERDAM